

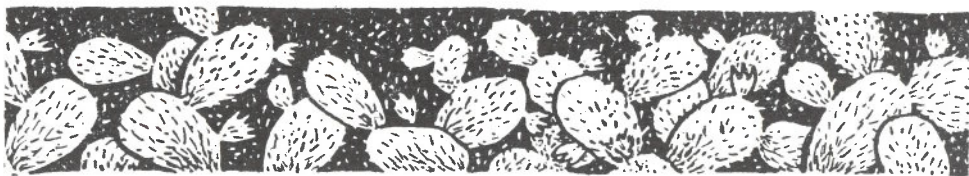
κυκλαδικά θέματα

ΧΡΟΝΟΣ Ε΄
ΤΕΥΧΟΣ 27

— Γράμματα • Ιστορία • Λαογραφία • Πολιτική • Επίκαιρα —

Ηλία Λιαούρη: Η ποιήτρια Ρίτα Μπούμη-Παππά

Σίμος Μιλτ. Συμεωνίδης

ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΒΕΝΕΤΩΝ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΩΝ

Στο περιφέρημο Κρατικό Αρχείο της Βενετίας (ASY) και στην κατηγορία εγγράφων Bailo, φάκ. 114, βρίσκονται τα δημοσιευόμενα κατωτέρω δύο ιστορικά ντοκουμέντα. Συντάκτες τους είναι δύο αντιπρόσωποι της Γαληνοτάτης Βενετικής Δημοκρατίας, ο ρέκτωρ της Τήνου Giovanni Andrea Trivisan και ο πρόξενος της Βενετίας στην Κρήτη Γάοπαρος Κοντόσταυλος, ο Άνδριος.

Τα θέματα που θιγονται σαυτά είναι πράγματι ενδιαφέροντα, ιδιαίτερα εκείνο της επίδοσης των τουρκικών διοικητικών οργάνων στην παράνομη συναλλαγή και δωροληψία. Έχουν συνταχθεί λίγο μετά τη λήξη του πολέμου μεταξύ Βενετίας και Τουρκίας (1645-1669) που έβγαλε νικήτρια τη δεύτερη με περιέλευση σαυτήν της Κρήτης. Η Τήνος εξακολούθησε να είναι βενετική κτήση με διοικητή διοριζόμενο από τη Γαληνοτάτη.

1. Στο έγγραφο του Trivisan (26 Αυγούστου 1673, νέο ημ.) περιέχεται η πληροφορία ότι ο Αγάς που είχε αποστείλει ο Καπουδάν Πασάς για να συγκεντρώσει τις φορολογίες των νησιών του Αρχιπελάγους, εκτός από τις φορολογίες, είχε συγκεντρώσει, μαζί με τους έμπιστούς του, και διάφορα προϊόντα μεγάλης αξίας, κυρίως καφέ και μετάξι. Τα προϊόντα αυτά, που θα εκποιούσαν προφανώς μετά τη λήξη της επίσημης αποστολής τους, σκέφθηκαν να τα αποθηκεύσουν στη βενετσιάνικη Τήνο. Έ-

τσι, από τη Νάξο, όπου βρίσκονταν ο Αγάς, τα μετέφεραν στην Τήνο με δύο πλοία κάποιος Μεχμέτ Χότζα και ο δραγομάνος του Αγά Δημητράκης Γκαλιμπέρτης και τα παρέδωσαν για ασφαλή φύλαξη στον έμπιστο και συνεργάτη τους Κωνσταντίνο Αλιπράντη, έμπορο της Τήνου,⁽¹⁾ ο οποίος τα τοποθέτησε σε μία από τις αποθήκες που διατηρούσε στην παραλία του Αγίου Νικολάου (σημερινό λιμάνι του νησιού). Μετά την αποθήκευση, κουρσάρικα πλοία που είχαν, όπως φαίνεται, παρακολουθήσει τα τουρκικά, άρχισαν να περιτριγυρίζουν την Τήνο με πρόθεση να αρπάξουν την πολύτιμη λεία, πράγμα σχετικά εύκολο γιατί βρίσκονταν στην ανοχύρωτη παραλία.

Ο Διοικητής του νησιού Trivisan σκέ-

1.— Ο Κων. Αλιπράντης, Τήνιος, ήταν γαμβρός του συντάκτη του εγγράφου Νο 1 Γάσπαρου Κοντόσταυλου, έμπορος και εξαγοραστής φόρων των νησιών (βλ. Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, Τούρκος σκλάβος ενέχυρο για χρέη του κυρίου του, στα «Συριανά Γράμματα», χρόνος πρώτος 1988, τεύχος 3). Το 1672, ο πεθερός του, πρόξενος της Βενετίας στην Κρήτη, παρακάλεσε το βάιλο Κωνσταντινούπολεως να συγκατανεύσει να γίνει πρόξενος (της Βενετίας) στην Άνδρο και στη Μύκονο ο Αλιπράντης (Συμεωνίδη, ο.π.), όμως δέκα χρόνια μετά «οι προεστοί, γέροντες και επίτροποι της νήσου Σίφνου» τον κατηγόρησαν ως απάνθρωπο και εγκληματία (βλ. Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, Εγκλήματα στη Σίφνο του 1675, στα «Κυκλαδικά Θέματα», χρόνος Α' 1984, τεύχος 5).

φθηκε να εκμεταλλευθεί την κατάσταση και συμβούλευσε τον Αλιπράντη να διασφαλίσει τα εμπορεύματα στην κατοικία του, μέσα στο Φρούριο, όπου δεν μπορούσαν να φθάσουν οι κουρσάροι που θα λογάριζαν την απειλή των κανονιών. Του παραχώρησε μάλιστα υποζύγια και εργατικά χέρια για τη μεταφορά και ο Αλιπράντης και οι άνθρωποι του Αγιά, έμειναν καταύποχρωμένοι από τις φροντίδες του.

Ο Trivisan μάλιστα είχε πάρει την απόφαση, αν οι Τούρκοι παρέμεναν για μεγάλο διάστημα στο νησί, να διασφαλίσει κατά τον καλύτερο τρόπο την παραμονή τους από κάθε ένοπλη προσβολή. Θα τους υποδείκνυε να μη στρατοπεδεύσουν στην παραλία, όπου θα χρειαζόνταν τουλάχιστον τριακόσιους ένοπλους άνδρες για να αποκρούσουν επιθέσεις, αλλά σε ασφαλέστερη θέση, κάτω ακριβώς από το Κάστρο, τη λεγόμενη Μπάνιο (Bagno)⁽²⁾, όπου υπήρχαν κτίσματα και μάνδρα που είχε κατασκευάσει ο διάσημος πειρατής - συνεργάτης των Βενετών κατά τον πόλεμο Γεώργιος Μαρία Βιτάλης από την Κορσική. Οι επιτυχίες του τελευταίου κατά των Τούρκων ήταν εκπληκτικές. Όπως διηγούνται οι συγγραφείς οι αιχμάλωτοι που έπιανε ανέρχονταν σε χιλιάδες. Τους μετέφερε στην Τήνο και τους έκλεινε στο Μπάνιο. Όπως πιστεύω ο χώρος εκείνος επήρε το όνομά του από την ιταλική λέξη bagno που σημαίνει «κάτεργο», «δεσμοκτήριο», «φυλακή», δηλαδή στρατόπεδο συγκεντρώσεως αιχμαλώτων. Η δράση του Βιτάλη είχε αρχίσει στα 1650 και τελείωσε στα 1668, τον Ιούλιο, που φονεύθηκε σε ναυμαχία

2.— Ο Επαμ. Γεωργαντόπουλος, Τηνιακά ήτοι αρχαία και νεωτέρα γεωγραφία και ιστορία της νήσου Τήνου, εν Αθήναις 1889, σελ. 106-107 και ο Κώστας Καιροφύλας, Ιστορικά Σελίδες Τήνου, εν Αθήναις 1930, σελ. 111, αναφέρουν για το bagno αυτό τον γεωγράφο Κορονέλλη, κατά τον οποίο ο Βιτάλης «κατεσκεύασε μερικές οικίας με θαυμάσιον bagno, πλήρες ιχθύων ολόκληρον περιτειχισμένον».

με τις δυνάμεις του Καπουδάν Πασά, ο οποίος είχε πάρει εντολή να τον εξολοθρεύσει ⁽³⁾ Τα κτίσματα λοιπόν στο Μπάνιο, που θα πρέπει τότε ακόμη να ήταν ανέπαφα, αφού ο θάνατος του Βιτάλη ήταν σχετικά πρόσφατος (1668), θα παραχωρούσε ο Trivisan στους Τούρκους για να αισθάνονται ασφαλείς και βέβαια καταύποχρωμένοι από την πολιτική χειρονομία του Βενετού ρέκτορα.

Ο τελευταίος, παράλληλα με τις ανωτέρω ενέργειες, έσπευσε να ενημερώσει σχετικώς τον βάιλο Κουερίνη, προκειμένου αυτός να εκμεταλλευθεί πολιτικά το γεγονός κατά την άσκηση των καθηκόντων του στην Κων/πολη. Η ενημέρωση έγινε με το δημοσιευόμενο εδώ έγγραφο Νο 2.

2. Στο άλλο έγγραφο, του Γάσπαρου Κοντόσταυλου (3 Ιανουαρίου 1672) more veneto = 1673) πρόσ τον Trivisan, περιέχεται η πληροφορία ότι ο βεζύρης της Κρήτης Ιμπραήμ Πασάς ⁽⁴⁾, όπως είχε γνωστοποιήσει με επιστολή του προς τον ευρισκόμενο στη Σίφνο Κοντόσταυλο, είχε πάρει την απόφαση να απαγορεύσει την εισαγωγή εμπορευμάτων στη μεγαλόνησο, χωρίς προηγούμενη έγκριση του Σουλτάνου. Κατά την άποψη του έμπειρου Κοντόσταυλου ο βεζύρης αποσκοπούσε, με την παρεμβολή δυσχερειών στη διακίνηση εμπορευμάτων, να εκβιάσει τη Γάληνοτάτη για να της αποσπάσει χρήματα. Γιαυτό το λόγο παρακαλούσε τον Trivisan, μέχρι να επιστρέψει ο ίδιος στην έδρα του, την Κρήτη, όπου θα διαπίστωνε από κοντά τις προθέσεις του βεζύρη, να γράψει αμέ-

3.— Γεωργαντόπουλος, ο.π., Καιροφύλας, ο.π.

4.— Στις υπό Νικολάου Σ. Σταυρινίδου, Μεταφράσεις Τουρκικών Ιστορικών Εγγράφων, Ηράκλειο 1986, τόμ. Β' (ανατύψεις), σελ. 54, δημοσιεύεται η σουλτανική διαταγή διορισμού του Ιμπραχήμ Πασά ως διοικητού Κρήτης με ημερομηνία 1 Απριλίου και έτος 1673, ενώ η επιστολή του προς τον Κοντόσταυλο είναι της 8 Δεκεμβρίου 1672 (ASV, Bailo, φάκ. 114).

σως στο βάιλο τα διατρέχοντα ώστε ο τελευταίος να ενεργήσει κατάλληλα στο Σουλτάνο για να αρθεί η απαγόρευση που είχε επιβληθεί στην Κρήτη και έθιγε τα εμπορικά συμφέροντα της Βενετίας.

Για το Γάσπαρο Κοντόσταυλο έχω ξαναγράψει στα «Κυκλαδικά Θέματα». ⁽⁵⁾ Θέλω μόνο να προσθέσω εδώ ότι, μετά την επιλογή του τον Δεκέμβριο 1670 από τον Βενετό πρεσβευτή στην Υψηλή Πύλη Alvisé Molin ⁽⁶⁾ για τη θέση του προξένου στην Κρήτη και την έκδοση του σουλτανικού μπερατιού για το διορισμό του (6 Ιουνίου 1671), ⁽⁷⁾ ανέλαβε υπηρεσία και αφού εγκατέστησε υποπροξένους σε διάφορες πόλεις του νησιού (έδρα του ήταν τα Χανιά), ταξίδευε συχνότατα στο Αρχιπέλαγος για λόγους, εργασιακούς και οικογενειακούς αφού τα οικονομικά συμφέροντά του ήταν εκεί και η οικογένειά του εγκατεστημένη στη Σίφνο. Στην τελευταία έστειλαν τα γράμματά τους, οι υπάλληλοί του από την Κρήτη για τις προξενικές υποθέσεις και από εκεί απαντούσε στην αλληλογραφία του, μέρος της οποίας βρίσκεται στο Αρχείο μου. Γιαυτό και το έγγραφο Νο 1 έχει γραφεί στη Σίφνο.

ΕΓΓΡΑΦΟ 1ο

Εξοχότατε Κύριε,

Μόλις επέστρεψα στη Σίφνο παρέλαβα το εσωκλειόμενο γράμμα του Ιμπραήμ Πασά, βεζύρη της Κρήτης, ο ο-

5.— Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, Οι Κοντόσταυλοι της Άνδρου και ο Άγιος Γεώργιος Καθολικών της Σύρου, «Κυκλαδικά Θέματα», χρόνος Α', 1985, τεύχος 6, σελ. 346-351.

6.— Ερρίκου Μοάτσου, Το Βενετικόν Προξενείον Κρήτης επί Τουρκοκρατίας, στα «Θησαυρίσματα», Βενετία 1969, τομ. 6, σελ. 237

7.— Σταυρινίδου, Μεταφράσεις..., σελ. 63-66 ολόκληρο το κείμενο του μπερατιού. Ο Ερ. Μοάτσος, ο.π. σελ. 240, αναφερόμενος στο τελευταίο το χρονολογεί από 29-5-1671, είναι δε η πληροφορία του από τον Σταυρινίδη, που το είχε δημοσιεύσει παλαιότερα και στα «Κρητικά Χρονικά», τομ. 2, σελ. 160-163.

ποίος μου γνωστοποιεί ότι δεν πρόκειται να επιτρέψει την εισαγωγή εμπορευμάτων στα Φρούρια αν δεν πάρει πρώτα έγκριση του Μεγάλου Κυρίου. Αυτό βέβαια δεν σημαίνει τίποτα άλλο παρά να εξοικονομήσει κάποιο φιλοδώρημα από τον Εκλαμπρότατο Πρίγκηπά μας· έχω την ελπίδα όμως ότι δεν θα περάσει αυτή η σκευωρία, αφού ο εκλαμπρότατος Βάιλος με τη σύνεση που τον διακρίνει θα μεταφέρει τα πάντα στην κρίση του Βασιλέα (εννοεί του Σουλτάνου) γ' αυτό και παρακαλώ την εξοχότητά σας να του γράψετε αμέσως. Εγώ θα ενεργήσω επίσης κατά τον ίδιο τρόπο πρὸς τον εξοχότ. κ.... και πρὸς τον εξοχότ. κ. Βενετό προβλεπτή της Σούδας. Προτίθεμαι να αναχωρήσω σε ένα περίπου μήνα γιατί πρέπει να πάω στα Χανιά σύντομα επειδή έχω εκεί κάποιες εκκρεμείς υποθέσεις και στη συνέχεια θα πάω διά ξηράς στην Candia με πρόθεση να συζητήσω ιδιαίτερα με τον ειρημένο βεζύρη για να διαπιστώσω την αιτία που τον παρακινεί σαυτή την ενέργεια αφού πρὶν δεν είχε αναφερθεί σε κάτι παρόμοιο και στη συνέχεια θα ενημερώσω τον εξοχότ. κ. Προβλεπτή σε ό,τι μου απαντήσει.

Σίφνος, 3 Ιανουαρίου 1672

Ευπειθέστατος

*Γάσπαρος Κοντόσταυλος
Βενετός Πρόξενος Κρήτης*

Εξοχ. Κύριον

Giov. Andrea Trivisan

Ρέκτορα Τήνου

ΕΓΓΡΑΦΟ 2ο

Εκλαμπρότατε Κύριε,

Ο Αγάς, που με εντολή του Καπουδάν Πασά συγκεντρώνει τα χαράτσια του από τα νησιά του Αρχιπελάγους, έστειλε εδώ προχθές από τη Νάξο με μία μεγάλη γαλιότα υπό τη διοίκηση κάποιου Τούρκου ονομαζομένου Μεχμέτ Χότζα και με μία φελούκα του Δημητράκη Γκαλιμπέρτη, δραγομάνου του, εμπορεύματα σημαντικής αξίας, που μέχρι τώρα έχουν συγκεντρώσει για λογαρια-

σμό τους αποτελούμενα, κατά το μεγαλύτερο μέρος τους, από καφέ και μέταξα, με σκοπό να διαφυλαχθούν εδώ σφαιλώς από τον κύριο Κωνσταντίνο Αλιπράντη.

Μόλις κατέπλευσαν, ξεμπάρκαραν και τα αποθήκευσαν σε μία από τις αποθήκες του στην παράλια του Αγίου Νικολάου με απόδειξη παρακαταθήκης. Το επόμενο όμως πρωί φάνηκαν δύο κουρσάρικα με κατεύθυνση προς τη Μύκονο και άλλα δύο με διάφορες γαλιότες προς τη Σύρα και εκίνησαν την υποψία ότι οργανώνουν κάποιο σχέδιο για τα δύο αυτά τούρκικα σκάφη και διαδόθηκε η φήμη ότι σκοπεύουν να αρπάξουν την ανωτέρω λεία που αξίζει πολλά χρήματα σε μετρητά. Εγώ, για να αποφευχθεί κάθε κίνδυνος αναστάτωσης που μπορεί να προέλθει ξαφνικά απ' αυτούς δόλια και απερίσκεπτα, πράγμα που ο Θεός δεν επιτρέπει χάριν της κοινής ησυχίας, εκτίμησα ότι έπρεπε να συστήσω στον κύριο Κωνσταντίνο (Αλιπράντη) να μεταφέρει τα εμπορεύματα μέσα στο Φρούριο και να τα κρύψει στην κατοικία του, πρόταση που αποδέχθηκε αμέσως μαζί με την προσφορά μου σε εργάτες και υποζύγια για τη μεταφορά μένοντας καταύποχρωμένος, όπως και ο δραγομάνος και ο Χότζα. Οι τελευταίοι μου είπαν ότι ο Αγάς σκέπτεται αναμφίβολα να τα απομακρύνει από αυτό το νησί και να τα μεταφέρει σε κάποιο άλλο υπό Οθωμανική διακυβέρνηση, όπου θα έχει τη δυ-

νατότητα να εμποδίσει οποιαδήποτε ατυχή κουρσάρικη ενέργεια.

Κατά τον ίδιο τρόπο θα φροντίσω ώστε, αν έχουν την πρόθεση να παραμείνουν εδώ επί μήνες, να στρατοπεδεύσουν στο Βαγνο του αλησμόνητου ιππότη Γεώργιου Μαρία Βιτάλη που είναι κοντά στο Φρούριο και σε κάθε εμφανιζόμενο κίνδυνο θα μπορούν να προστατευθούν από την ύπαρξη του κανονιού, διαφορετικά παραμένοντας στην παράλια θα είναι εκτεθειμένοι σε μεγάλο κίνδυνο αφού η τοποθεσία δεν παρέχει ασφάλεια και όποιος θέλει να εξασφαλισθεί εκεί είναι υποχρεωμένος να διατηρεί συνεχώς τριακόσιους το λιγότερο ένοπλους άνδρες.

Οι ενέργειές μου αυτές, που επιχειρώ με όσες διαθέτω δυνάμεις και ζήλο, αποβλέπουν στο να προκαλέσουν ιδιαίτερη εντύπωση στην πάνσοφη Βουλή μαζί με άλλες ευκαιρίες που θα μου παρουσιασθούν χωρίς να παραμελήσω να προσαρμόσω κάθε περιστασιακό στοιχείο για να προσφέρω καλή υπηρεσία στην Πατρίδα και κατά το δυνατόν να εκπληρώσω καλύτερα το καθήκον μου.

Στην εκλαμπρότητά σας προσφέρω ταπεινά την ανωτέρω ειδηση και κατασπάζομαι το χέρι σας.

Τήνος 26 Αυγούστου 1673

Ταπεινός δούλος

Giovanni Andrea Trivisan

Rettore Veneto

Προς τον εκλαμπρότατο

Κύριο Κουερίνη, βάιλο

